

Borgersamlingen Samskabt Klimahandling Materialesamling

Indhold

Introduktion	1
Om Borgersamlingen Samskabt Klimahandling	2
Hvad er en borgersamling?	2
Hvem sidder i borgersamlingen?	3
Praktiske detaljer	3
Hvem organiserer borgersamlingen	5
Ofte stillede spørgsmål	5
Vejle Kommunes introduktion til klimaindsatsen	7
Vidensgrundlag	11
Læsevejledning og indhold	12
DEL 1: Introduktion til klimakrisen og vores forbrug	13
Nøgletal om klimaaftrykket fra forbrug	14
Hvad har størst betydning for ens klimaaftryk	15
DEL 2: Hvad er bæredygtighed og bæredygtigt forbrug?	17
Forskellige veje til et bæredygtigt forbrug	17
Praktiske veje mod et bæredygtigt forbrug	21
DEL 3: Vores sociale liv og vaner har betydning for forbrug og omstilling	23
Når fællesskaber driver forandring	24
Social smitte	25
Kollektiv problemløsning	26
Videoer, podcast, TV og mere læsemateriale	28
Begrebsliste	30

Introduktion

Kære medlemmer af Borgersamlingen Samskabt Klimahandling

Over den næste halvanden måned skal du og resten af borgersamlingen mødes tre gange for sammen at blive klogere, snakke, arbejde og komme med anbefalinger til, hvordan borgere, civilsamfund og Vejle Kommune fælles tager fat i det rigtigt udfordrende i den grønne omstilling: Hvordan vi ændrer vores vaner og forbrug. Du vil dykke ned i, hvad der gør en forskel for vores klimaaftryk og hvordan vi i fællesskab kan gøre en forskel for klimaet. Borgersamlingens anbefalinger vil være vigtige for kommunens videre arbejde med klimaindsatsen.

Kernespørgsmålet, som I sammen skal besvare, er:

"Hvordan ser det gode liv med et langt lavere klimaaftryk ud i Vejle Kommune, og hvilke initiativer kan vi gå i gang med allerede i morgen for at nå derhen?"

På de næste sider kan du læse mere om borgersamlingen og dens forløb, om Vejle Kommunes status på klimaindsatsen og dykke ned i vidensgrundlaget. Viden, som er udvalgt og godkendt af borgersamlingens ekspertrådgiver, der kan hjælpe med at danne grundlag for jeres diskussioner.

Vi opfordrer jer til at læse materialet inden vi ses, men hvis du ikke når det, er det ingen hindring. Du kan også springe rundt i det og læse det som er vigtigst for dig.

Vi glæder os til at komme i gang og ønsker dig god læselyst!

Med venlig hilsen

We Do Democracy, planlægger og facilitator af borgersamlingen

Om Borgersamlingen Samskabt Klimahandling

Hvad er en borgersamling

Borgersamlinger bruges både i Danmark og i udlandet til at involvere borgerne i samtalen om store beslutninger. Metoden består i, at borgere mødes og drøfter et emne over en længere periode, hvor de undervejs får og kan efterspørge viden fra eksperter og interessenter. Borgersamlinger er derfor en metode til at skabe plads til flere stemmer og perspektiver i beslutningsprocesser. Metoden hviler på principper, som OECD har udviklet for borgersamlinger,¹ som sikrer, at en borgersamling er legitim, gennemsigtig og retfærdig, så både politikere og borgere kan stole på, at det går ordentligt til.

Hvorfor holde borgersamling – kernespørgsmål og mandat

I borgersamlingen "Samskabt klimahandling" skal du i samarbejde med andre borgere, foreninger og politikere arbejde med den lokale og borgernære klimaindsats i din kommune.

I skal sammen arbejde med kernespørgsmålet: *Hvordan ser det gode liv med et langt lavere klimaaftryk ud i Vejle Kommune, og hvilke initiativer kan vi gå i gang med i morgen for at komme derhen?*

Når borgersamlingen "Samskabt klimahandling" mødes og drøfter anbefalinger, sker det på baggrund af en aftale med dine lokale politikere. Udvalget for Lokalsamfund og Nærdemokrati (ULN) i Vejle Kommune har dermed lovet at behandle borgersamlingens anbefalinger og de forpligter sig til:

- At deltage med repræsentanter i alle tre workshops
- At lade panelet arbejde med kernespørgsmålet
- At lytte til og behandle panelets resultater med et åbent sind
- At bære resultaterne videre ind i ULN's andre klimahandlespor
- At være ambassadører for forløbet
- At præsentere forløbet og resultaterne til byrådet, relevante udvalg, offentligheden og i andre relevante kontekster
- At rapportere tilbage til panelet efter 3 måneder, og igen efter 1 år:
 - Hvilke af panelets forslag der er fulgt eller ikke fulgt og hvorfor
 - Hvornår/hvor panelets arbejde er præsenteret (i hvilke udvalg etc.).

¹ https://www.oecd-ilibrary.org/governance/innovative-citizen-participation-and-new-democratic-institutions_b40aab2a-en

Hvem sidder i borgersamlingen?

Borgersamlingen består af 36 borgere, 18 repræsentanter fra civilsamfundet og 10 byrådspolitikere. Borgersamlingen er nøje sammensat. Først blev 17.000 borgere i Vejle Kommune inviteret, hvoraf 344 borgere meldte interessererede tilbage. Disse borgere blev sorteret på parametre som køn, alder, uddannelse, holdninger til klima og bopæl. Gennem lodtrækning blev 36 borgere, som afspejler Vejle Kommunes befolkning, fundet.

Derudover er foreninger, civilsamfundsaktører og byrådet blevet inviteret. Herfra er de 18 civilsamfunds og 10 politiske repræsentanter udvalgt baseret på at opnå balance mellem forskellige typer foreninger og politiske tilhørsforhold. I udgør tilsammen borgerpanelet, der skal rådgive og finde forslag til løsninger på, hvordan vi når Vejle Kommunes klimamål – sammen.

Praktiske detaljer

Sted: Pakkeriet i Spinderihallerne, Spinderigade 11, 7100 Vejle

Tidspunkter:

- Onsdag den 25. september, 19.30 - 20.30 (online): Onboardingmøde for politikere
- Tirsdag den 1. oktober, 19.30 - 20.30 (online): Onboardingmøde for civilsamfundsrepræsentanter
- Lørdag den 5. oktober, 9.00 - 14.30: **Første workshop**
- Tirsdag den 29. oktober, 17:00 – 21:30: **Anden workshop**
- Lørdag den 9. november, 9:00 – 14:30: **Tredje workshop**

Mad og drikke: Der vil være frokost/aftensmad, kaffe og kage til alle tre workshops.

Børnepasning: Hvis du har brug for børnepasning for at kunne deltage, har vi brug for at vide det senest en uge inden workshoppen afholdes. Besked gives til Dana Laura Cernat på dalce@vejle.dk eller tlf: 21 34 04 53

Sygdom: Bliver du syg eller må melde afbud sker dette til Dana Laura Cernat på dalce@vejle.dk eller tlf: 21 34 04 53

Transportrefusion: I forbindelse med din deltagelse tilbyder vi transportrefusion. For at modtage refusion bedes du sende følgende oplysninger til projektleder Dana Laura Cernat på e-mail, dalce@vejle.dk:

1. Navn, adresse og CPR
2. Dato og formål for deltagelsen
3. Kvitteringer for transportudgifter: Offentlig transport eller angiv venligst kørsel i km fra bopæl til Spinderihallerne 11, 7100 Vejle.

Refusionen vil blive behandlet hurtigst muligt efter modtagelse af de nødvendige oplysninger og pengene udbetales direkte til din Nemkonto.

Hvem organiserer borgersamlingen?

- **Tredjepartsekretariatet**, We Do Democracy faciliterer og planlægger borgersamlingen. Fra We Do Democracy vil du møde stifter og partner Zakia Elvang, juniorkonsulenter Klara Sørensen og Rose Steen Mikkelsen og praktikant Stine Stubberud.
- **Projektteamet**, består af tredjepartssekretariatet og medarbejdere fra Grønt Forum i Vejle, Dana Laura Cernat og Rane Baadsgaard Lange. De sørger for alt det praktiske, kontakt med borgere og arbejdet, der er rettet mod kommunen.
- **Ekspertrådgiveren** Lars Kjerulff Petersen har gennemset og sikret materialesamlingen og været rådgivende på valg af oplægsholdere.
- **Oplægsholdere** på de to første samlinger vil give jer et fagligt grundlag og mulighed for at stille spørgsmål. Hvis du har input til hvilke oplægsholdere du er interesseret i at høre, kan du kontakte We Do Democracy.

Ofte stillede spørgsmål

Hvad kan jeg forvente af møderne?

- Vi begynder altid til tiden og slutter aldrig senere end udmeldt
- Til møderne arbejder vi på en række forskellige måder. Du kan forvente følgende:
 - Oplæg med forskellige eksperter, der bringer perspektiver og viden i spil.
 - Muligheder for at stille spørgsmål og anden dialog med eksperter og deltagere.
 - Fælles samtaler, hvor alle har mulighed for at deltage.
 - Gruppesamtaler, hvor du arbejder i dybden med emnet.

Hvad bliver der forventet af mig?

- Du er helt afgørende for borgersamlingen, da du er én blandt 60 medlemmer, der skal afspejle hele Vejles befolkning. Derfor håber vi, at du vil tænke på alle dem, der ikke er med i borgersamlingen. Hvad ville dine kollegaer, venner eller naboer mon mene om et givent emne?
- Det vigtigt at du kommer til alle møderne - din stemme og dit perspektiv har betydning.
- Du skal ikke vide noget særligt om hverken klima eller engagement for at være med. Det er nok, at du er nysgerrig og har lyst til at lytte og deltage.

Har det betydning om jeg er borger, fra civilsamfundet eller politiker?

Når du træder ind af døren til borgersamlingen er I alle en del af samme proces og kan forvente, at alle bidrager aktivt og respektfuldt. For de af jer som er blandt de 36 repræsentativt udtrukkede borgere, forventer vi blot, at I kommer som de mennesker I er, og vi håber, at I vil forsøge at repræsentere og have andre i jeres liv i mente. Foreninger og politikere er inviteret for at sikre, at nogle af jer i borgersamlingen har forenings- og kommune-ekspertise. I tillæg til også at være borgere i Vejle, bidrager de med 'ekstra briller', som vi forventer vil berige samtalen og arbejdet.

Hvad skal vi medlemmer forvente af hinanden?

- I borgersamlingens forløb kan vi tale om følsomme emner. Vi er måske ikke altid helt enige. Det er netop jeres forskellighed, der er vigtig. Derfor er det vigtigt at huske følgende:
 - Lyt med den samme respekt, som du ønsker at blive lyttet til med. Lyt omhyggeligt og seriøst til de andre medlemmers perspektiver og meninger. Undlad at afbryde dine med-medlemmer.
 - Del taletid. Alle skal have mulighed for at komme til orde. Nogle gange kan nogle få stemmer være højere end andre, hvilket forhindrer os i at høre alles perspektiver. Facilitatorerne vil arbejde hårdt for at sikre, at alle bliver hørt, men du kan hjælpe ved at være bevidst om og tage hensyn til, hvem der ikke har haft mulighed for at tale.
 - Lad tvivlen komme folk til gode. Vi kommer sandsynligvis til at diskutere emner, som nogle vil føle stærkt for. Vi beder om, at alle antager det bedste om andres intentioner og betydninger og er tilgivende.
 - Husk, at alle medlemmer er vigtige for borgersamlingen. Alle har vigtige indsigter, oplevelser og perspektiver at bidrage med.

Hvad kan jeg forvente af facilitatorerne?

We Do Democracy skal facilitere borgersamlingen og har designet og gennemført mere end 20 borgersamlinger og paneler. Vi vil gøre vores yderste for at skabe et trygt og inkluderende rum, hvor alle kan være med. Vi guider dig igennem hele processen og du kan altid stille spørgsmål eller give feedback løbende.

Du er altid mere end velkomne til at kontakte borgersamlingens sekretariat. Du kan kontakte Klara på +45 60 70 30 11 eller klara@wedodemocracy.dk

Vejle Kommunes introduktion til klima- indsatsen

Fra Vejle Kommunes Klimasekretariat

Vejle Kommune arbejder for at efterleve målene i Parisaftalen. Derfor vedtog Vejle Byråd i 2020 en klimaplan for det geografiske område Vejle Kommune, som sætter retningen for vores fælles klimarejse. Målet er at reducere udledningen af drivhusgasser med 70% inden 2030 ift. 1990 og opnå et klimaneutralt samfund i 2050.

Udledningen af drivhusgasser i Vejle Kommune, som geografisk område, stammer hovedsageligt fra tre sektorer: Energi, landbrug og transport. Derfor er der sat en række klimamål for disse sektorer.

Mål for energi

65 % af elforbruget er forsynet med vedvarende lokalt produceret strøm fra sol og vind i 2030.

100 % af energiforbruget er baseret på vedvarende energi i 2050.

Mål for landbrug

Landbrugets udledning af drivhusgasser er reduceret med 20 % i 2030.

Landbrugets udledning af drivhusgasser er reduceret med 80 % i 2050*.

Mål for transport

30 % af personbiltransporten er omstillet til el i 2030.

100% af den kollektive trafik og personbefordring er omstillet til el i 2050.

*2050 målsætningen på landbrug og de tilsvarende handlinger er så usikre, at reduktionspotentialet ikke er taget med beregningerne i denne klimaplan

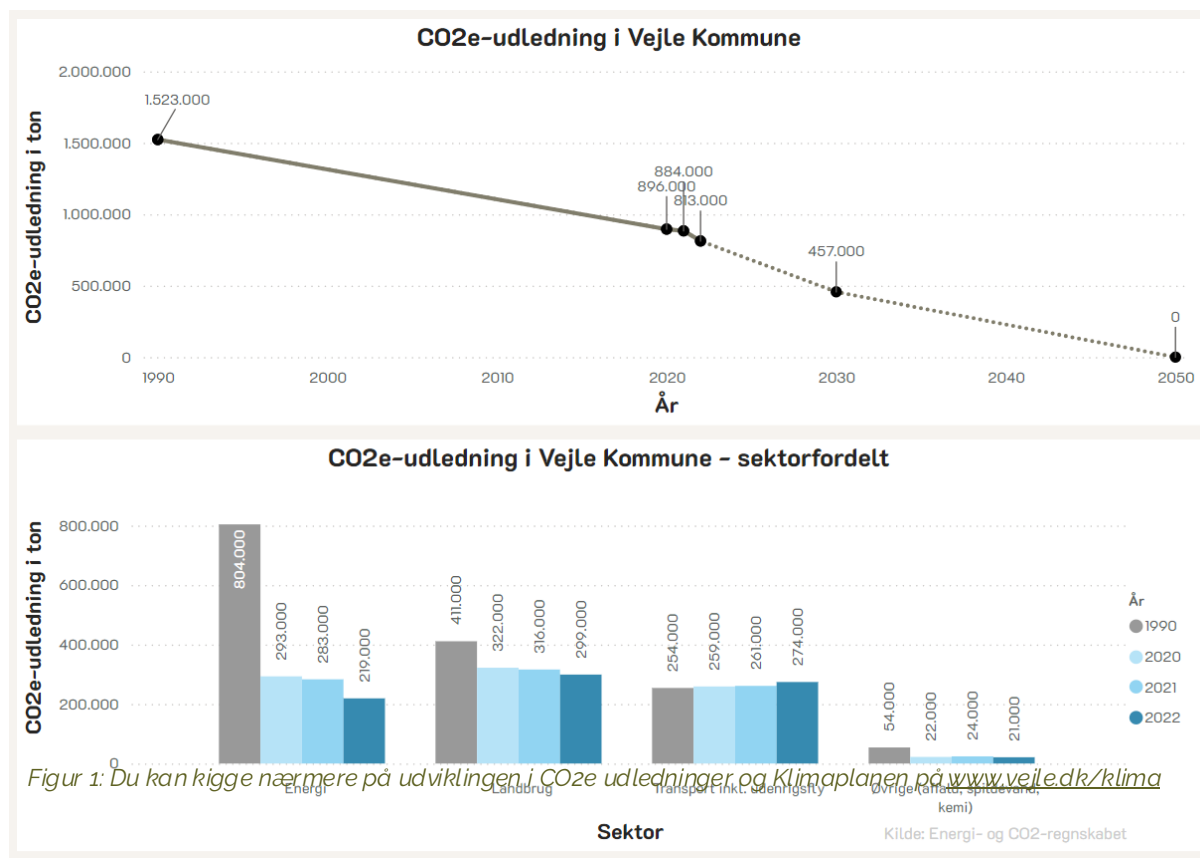
For at nå målene har Vejle Kommune igangsat en række indsatser, bl.a.:

- Vi sikrer, at der udbygges vedvarende energianlæg og produceres grøn varme, så vi bliver mere selvforsynende med bæredygtig energi i kommunen.
- Vi sikrer, at den offentlige transport bliver el-drevet, opfører ladestandere til el-biler/-cykler og anlægger bedre cykelstier.
- Vi omlægger arealer til natur for at begrænse forurening og styrke biodiversiteten.
- Vi udvikler byerne, så vi kan håndtere stigende havvand og voldsomme regnmængder.

Kommunen driver som virksomhed bl.a. bygninger, biler og kantiner. I kommunen arbejder vi på at gå forrest som virksomhed ved at:

- Reducere vores forbrug af energi, vand og varme, ved at renovere og energioptimere vores bygninger og følge vores strategi for bæredygtigt byggeri
- Stille krav til brug af elbiler, (el)cykler og andre bæredygtige transportformer ved al kommunal kørsel
- Halvere kommunens madspild og servere mere planterig kost med lokale fødevarer efter sæsonen.

I figuren nedenfor kan man se udviklingen i drivhusgasudledningen, som vi siden 1990 har reduceret med 47%. De sidste 23% kræver særligt, at vi laver store ændringer i måden vi transporterer os på og i måden vi forvalter vores arealer og har landbrug på.

Vi skal hjælpes ad

For at komme i mål, har vi brug for, at vi løfter i flok. Vi er dybt afhængige af, at alle tager del i den grønne omstilling. Det gælder både kommune, erhverv og borgere. Vi har som kommune stor handlekraft, når det gælder vores egen drift, men vores drift tæller kun for 3% af udledningen fra hele kommunens geografi. CO₂-reduktionspotentialet er størst, når borgere og virksomheder ændrer adfærd og træffer grønne valg i hverdagen.

Derfor har vi etableret klimapartnerskaber med landbruget, de lokale boligselskaber, uddannelsesinstitutionerne og erhvervslivet for sammen at skabe synlige forandringer. Vi har også etableret GreenTeam - en tænketank med lokale skolebørn, som holder jævnlige møder og konferencer. Vi har introduceret en årlig Klimadag, der samler borgere og beslutningstagere omkring klimaspørgsmål, og hvor vi hædrer lokal klimahandling med Vejles Klimapris.

Vi støtter også lokale klimaprojekter via borgernes grønne omstillingspulje og klimapuljen. Klimalandsby Vandel, Grøn Detail Vejle og ReFashion Vejle er bare enkelte eksempler på projekter, som arbejder for grøn omstilling ude blandt borgere og virksomheder.

Vidensgrundlag

Introduktion til vidensgrundlaget for borgersamlingen

For at kunne lave anbefalinger i borgersamlingen er det vigtigt, at I har et godt, afbalanceret fælles vidensgrundlag om emnet. Viden kommer mange steder fra, og i borgersamlingen arbejder vi for at bringe tre forskellige typer af viden i spil.

Hverdagseksperter

I kommer i høj grad til selv at bidrage med hverdagserfaringer, eksempler og oplevelser. Undervejs i arbejdet kommer I også til at få mulighed for at lytte til andre hverdagseksperter og praktikere.

Holdningseksperter

En række af jer kommer fra forskellige civilsamfundsorganisationer og vil derigennem have holdnings- og praksisdrevet viden om mere specifikke emner – f.eks. at drive sportsklubber eller madfællesskaber. I vil også undervejs få mulighed for at invitere andre aktører med særlig interesser og viden med.

Forskningseksperter

Sidst er der viden som er uafhængig, neutral og forskningsbaseret. Borgersamlingen har en tilknyttet ekspertrådgiver, Lars Kjerulf Petersen. Han bidrager med viden fra forskning om klimaforandringer, vores forbrug og hvad der kan ændre borgeres adfærd i en mere klimavenlig retning. Med hjælp fra We Do Democracy har Lars kvalificeret denne materialesamling og kommer undervejs til at hjælpe med at finde mere viden drevet af jeres spørgsmål.

Lars Kjerulf Petersen er seniorforsker ved Institut for Miljøvidenskab og iCLIMATE Aarhus University Interdisciplinary Centre for Climate Change ved Aarhus Universitet. Han har mere end 20 års erfaring med sociologisk forskning i miljø og samfund. Han forsker blandt andet i emnerne: Ferieliv, transport og mobilitet, energiforbrug og -produktion i husholdninger, affaldssortering, biodiversitet og byernes grønne struktur.

Læsevejledning

Her følger en kort introduktion til indholdet i de tre dele af ekspertbidraget. Hvis du ikke har tid til at læse hele ekspertinputtet, kan du udvælge de afsnit som er vigtigst for dig.

DEL 1: Giver en hurtig indflyvning til, hvilke dele af vores forbrug, der har betydning for vores klimaaftryk.

DEL 2: Præsenterer først nogle ideer om bæredygtigt forbrug såsom cirkulært forbrug og effektiviseringer. Derefter er der en introduktion til mere praktiske veje til bæredygtigt forbrug.

DEL 3: Giver en introduktion til, hvordan vores sociale liv og vaner har betydning for omstillingen.

Sidst i vidensgrundlaget finder I forslag til podcast og videoer samt en begrebsliste.

Indhold

DEL 1: Introduktion til klimakrisen og vores forbrug	13
Nøgletal om klimaaftrykket fra forbrug	14
Hvad har størst betydning for ens klimaaftryk	15
DEL 2: Hvad er bæredygtighed og bæredygtigt forbrug?	17
Forskellige veje til et bæredygtigt forbrug	17
Praktiske veje mod et bæredygtigt forbrug	21
DEL 3: Vores sociale liv og vaner har betydning for forbrug og omstilling ..	23
Når fællesskaber driver forandring	24
Social smitte	25
Kollektiv problemløsning	26

DEL 1: Introduktion til klimakrisen og vores forbrug²

Det videnskabelige samfund har gentagne gange advaret om farerne ved menneskeskabte klimaforandringer.³ Alligevel fortsætter verdens udledninger af drivhusgasser med at stige. Konsekvenserne kan allerede mærkes, og vi har de senere år været vidne til massive skovbrande, ekstreme hedebølger og ødelæggende oversvømmelser. De begivenheder har sammen med tabet af biodiversitet og presset på jordens økosystemer bragt verden til et afgørende punkt, hvor der i dag kun er en lille mængde drivhusgasser tilbage, som vi kan udlede, før den globale opvarmning overstiger målsætningen fra Parisaftalen⁴ om at begrænse den globale opvarmning til 1,5 °C. Vores handlinger i de kommende år vil have afgørende betydning for klimaet og for planetens økosystemer i de næste mange tusinde år.

Hvis klimaforandringerne og konsekvenserne heraf skal begrænses, kræver det en fundamental omlægning af vores private forbrug. Danmark er i øjeblikket blandt de lande i verden, der har det største klimaaftryk per indbygger på ca. 13 ton drivhusgasser per år.⁵ Det er omtrent det dobbelte af den gennemsnitlige verdensborger. Danskernes høje klimaaftryk skyldes især forbruget af mad, transport og boliger. Hvis alle verdens borgere levede, som danskerne gør i dag, ville det populært sagt kræve omtrent fire jordkloder. Alle danskere har dog ikke et lige stort klimaaftryk. Tværtimod er der store indbyrdes forskelle, og som udgangspunkt stiger klimaaftrykket med velstand. Velstående danskere har typisk et højere klimaaftryk end mindre velstående danskere.

² Teksten er fra materialesamlingen til Københavns Klimaborgering 2023

³ Menneskeskabte klimaforandringer refererer til langvarige ændringer i Jordens klima, herunder temperaturudsving, nedbørsmønstre og andre vejrforhold, der overstiger naturlige variationer. Nutidens klimaforandringer er primært et resultat af øgede udslip af drivhusgasser som CO₂, metan og lattergas fra menneskelige aktiviteter som forbrænding af fossile brændstoffer, skovrydning, landbrug, og andre industrielle processer. Det fører til en forstærket drivhuseffekt, hvor mere varme fra solen bliver fanget i atmosfæren, hvilket resulterer i en gradvis opvarmning af Jorden.

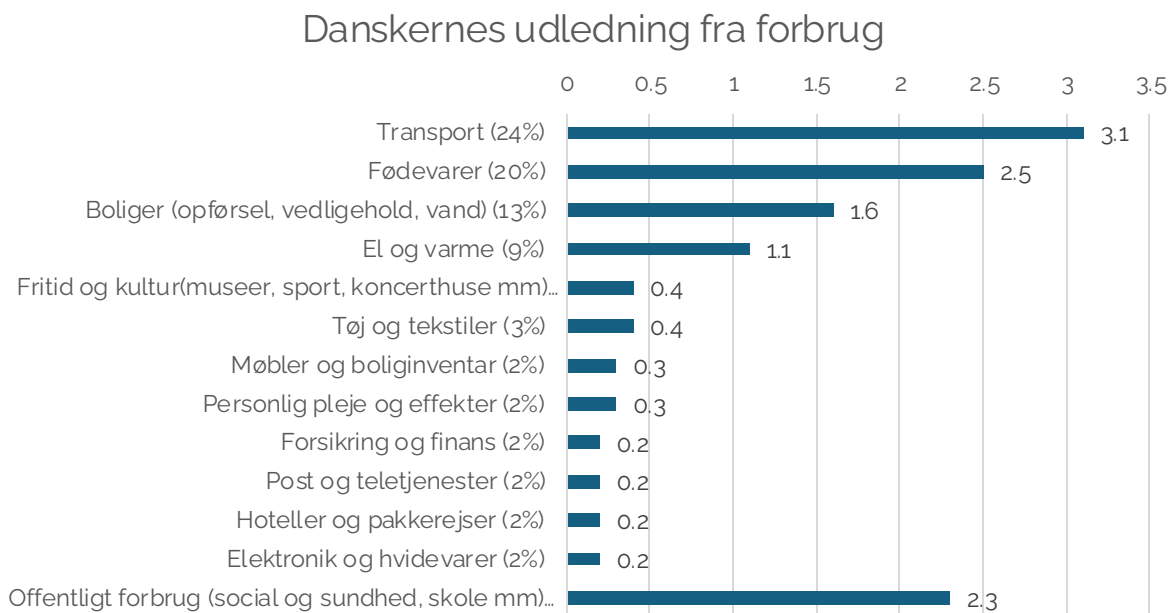
⁴ Parisaftalen er en international traktat indgået i 2015 af mere end 190 lande med henblik på at begrænse klimaforandringer og den globale opvarmning til under 1,5 °C. I Danmark er Parisaftalen formaliseret i Klimaloven fra 2021, som forpligter Danmark på at reducere sine drivhusgasudledninger med 70 pct. i 2023.

⁵ Tallene stammer fra tænketanken CONCITOs rapport "Danmarks globale forbrugsudledninger" fra august 2023. Find den i vidensbanken.

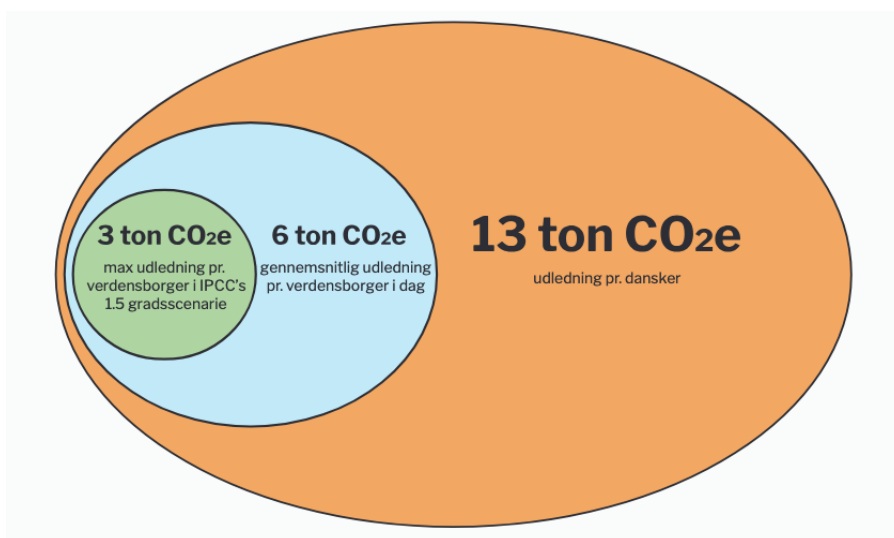
⁶ [De rigeste 10 procent står for halvdelen af CO₂-udledningerne, Videnskab.dk, 2021](https://www.vd.dk/nyheder/2021/09/14/de-rigeste-10-procent-staar-for-halvdelen-af-co2-udledningerne)

Nøgletal om klimaaftrykket fra forbrug

Den mad vi spiser, måden vi transporterer os på, samt vores boliger udgør størstedelen af klimaaftrykket forbundet med danskernes forbrug. Nedenfor ses en oversigt over fordelingen af drivhusgasudledninger på forskellige forbrugsområder.

Figuren viser den gennemsnitlige udledning per dansker fordelt på forskellige forbrugsposter. Figuren bygger på tal fra CONCITO's rapport fra 2023: Danmarks globale forbrugsudledninger. CONCITO's data er afrundet til nærmeste tiendedel. Det offentlige forbrug er samlet, da det er en kategori, som er svært at forandre som individ.

Figuren viser den nuværende gennemsnitlige forbrugsudledning per dansker (orange) versus den nuværende udledning per verdensborger (blå) og den maksimale udledning per verdensborger i 2030 ifølge IPCC's scenarie for begrænsning af den globale opvarmning til 1,5 grader (grøn). Felternes arealer er illustrative og ikke helt proportionelle med tallene. Fra rapporten "Danmarks globale forbrugsudledninger" CONCITO 2023

Hvad har størst betydning for ens klimaaftryk?⁷

Det gennemsnitlige klimaaftryk per dansker på 13 ton er netop det – et gennemsnit. Det dækker over store forskelle i livsstil, herunder madvaner, transportadfærd og boligsituation. Nogle af de ting, der har afgørende betydning for ens klimaaftryk er:

- Bolig: Hvor meget plads man bor på, om det er en lejlighed eller et parcelhus, hvor mange man bor sammen, samt hvor meget energi man bruger og hvilke energikilder der forsyner en.
- Mad: Hvor meget kød (og især rødt kød) man spiser.
- Transport: Hvor meget man kører i bil, og hvor ofte man flyver.

”

“Det gør stor forskel, hvor stort vi bor, og også hvor mange vi bor sammen, men også hvordan vi bruger vores hjem. Ligeledes gør det en stor forskel om vi cykler eller kører fossilbil. Det gør også en stor forskel om vi spiser vegetarisk eller om vi spiser kød hver dag.”
(CONCITO, rapport, s. 22)

Forskelle i forbrug er afgørende for vores CO₂ aftryk. En af de afgørende faktorer er økonomiske forskelle, men også vaner f.eks. rejsevaner er afgørende. Her er én af de største udledere flyrejser, der typisk udgør den store forskel mellem danskere med et lavt og højt forbrugsaftryk. For eksempel udleder en enkelt flyvetur (på economy class) fra København til New York og retur omtrent 1,5 ton CO₂.⁸ Altså en meget stor andel af den samlede årlige udledning på gennemsnitligt 13 ton.

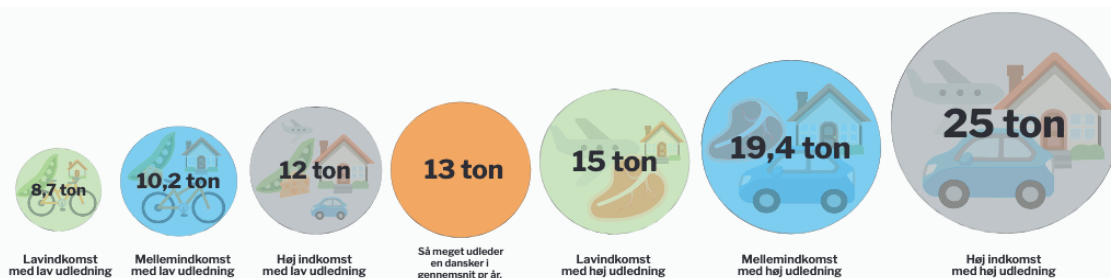
⁷ Fra materialesamlingen til Borgersamlingen Bæredygtigt Forbrug

⁸ <https://flightemissionmap.org/#Copenhagen/55.67.12.57/127/20000>

I rapporten "Danmarks Globale Forbrugsudledninger" giver CONCITO eksempler på forskellige typer af forbrugsmønstre. Du kan se to eksempler nedenfor der illustrerer effekten både af en persons personlige velstand og forbrugsmønstre.

Mellemstor indkomst Lav udledning	Profil 400.000 om året	Afvigelse fra den gennemsnitlige udledning på 13 ton
Bolig	Lejlighed på 80 m ² , der deles så 40 m ² tildeles per person	-280 kg CO ₂ e
Mad	Spiser ikke oksekød	-1000 kg CO ₂ e
Transport	Dyr elbil, dyr cykel	-1000 kg CO ₂ e
Øvrige		-500 kg CO ₂ e
Total		10,2 ton CO ₂ e

Mellemstor indkomst Høj udledning	Profil 400.000 om året	Afvigelse fra den gennemsnitlige udledning på 13 ton
Bolig	Hus på 140 m ² deles så 70 m ² tildeles per person	+400 kg CO ₂ e
Mad	Stort forbrug af oksekød, røde bøffer	+1500 kg CO ₂ e
Transport	Gammel fossilbil, 1-2 flyrejser om året	+3500 kg CO ₂ e
Øvrige	Højt forbrug af nyt tøj og møbler	+1000 kg CO ₂ e
Total		19,4 ton CO ₂ e

Figur 10: Illustration af variationen på forskellige forbrugsprofilers udledning set i relation til de gennemsnitlige 13 ton CO₂e. Cirklerne størrelser er illustrative og ikke helt proportionale med tallene.

Figuren viser hvordan der på tværs af forskellige forbrugsprofiler, og dermed levemåder, er store variationer i udledning. Det store spænd er bemærkelsesværdigt og illustrerer hvilken effekt vores valg har. Fra rapporten "Danmarks globale forbrugsudledninger" CONCITO 2023

Del 2: Hvad er bæredygtighed og bæredygtigt forbrug?

Der findes mange forskellige definitioner af bæredygtighed. I Brundtland-rapporten fra 1987 – som var den første rapport fra en kommission under FN, der satte fokus på global bæredygtighed – defineres bæredygtig udvikling således:

"En bæredygtig udvikling er en udvikling, som opfylder de nuværende behov, uden at bringe fremtidige generationers muligheder for at opfylde deres behov i fare."

Rapporten var den første til at fokusere på global bæredygtighed og anlagde en bred tilgang til bæredygtighed, som for første gang inddrog miljømæssige aspekter på lige fod med økonomiske og sociale.

Bæredygtigt forbrug defineres stadig forskelligt, men definitionen står ofte på to til tre ben:

- 1) At man får dækket grundlæggende menneskelige behov
- 2) At forbruget holder sig indenfor de planetære grænser, passer på miljøet og respekterer fremtidige generationers behov og muligheder
- 3) Varetagelse af god livskvalitet, med mindre fokus på materielle goder

Kilde: Farzana Quoquab & Jihad Mohammad (2020): A Review of Sustainable Consumption (2000 to 2020): What We Know and What We Need to Know. Journal of Global Marketing, 33 (5), 305–334.

Forskellige veje til et bæredygtigt forbrug

Litteraturen enes ikke om én ideel vej til bæredygtigt forbrug, men præsenterer i stedet forskellige tilgange til det samme mål. Vi vil præsentere nogle af disse tilgange for dig.

Er cirkulær økonomi en løsning? ⁹

En cirkulær økonomi er en model for forbrug og produktion, hvor produkters livscyklus er udvidet, primært takket være et mere miljøvenligt design, der gør det nemmere at reparere, genbruge og reproducere gamle produkter, en forbedret holdbarhed, bedre affaldshåndtering, og nye forretningsmodeller baseret på leasing, deling, reparation og genbrug.

⁹ Fra materialesamlingen til Borgersamlingen Bæredygtigt Forbrug

Cirkulær økonomi står i modsætning til den traditionelle økonomi med nyindkøb og en 'brug-og-smid-væk'-kultur.

Figur fra Materialesamling til Greve Klimaborgersamling

Tekstuddrag: "Cirkulær økonomi: Vejen til et bæredygtigt forbrug?"

Ambitionen er, at cirkulær økonomi, hvor materialer bliver genanvendt, på sigt skal afløse den lineære, hvor materiale kun bliver brugt én gang, hvorefter det bliver brændt af og omdannet til energi. [...]

»Folk har ofte en meget idealiseret forestilling om cirkulær økonomi,« siger professor Thomas Fruergaard Astrup fra Institut for Vand og Miljøteknologi ved Danmarks Tekniske Universitet (DTU).

Cirkulær økonomi kommer aldrig til at fungere som et lukket kredsløb, hvor alle materialer bliver brugt igen, og intet går tabt, vurderer han. [...]

Cirkulær økonomi kan næppe redde verden, siger også lektor Michael Søgaard Jørgensen, der forsker i cirkulær økonomi og bæredygtighed. [...] Økonomien skal ikke kun være cirkulær, den skal også være langsommere, siger lektoren. Det vil sige, at vi skal bruge de ting, vi køber, i længere tid, før vi smider dem ud og køber nye.

Kilde: "[Cirkulær økonomi: Vejen til et bæredygtigt forbrug?](#)". Videnskab.dk.

Er effektiviseringer og teknologisk omstilling en løsning?

Effektivisering og teknologisk omstilling bliver ofte fremhævet som en hovedstrategi, når det kommer til at løse klimaudfordringen. Denne tilgang kaldes også Green Growth. Green Growth fokuserer på at fremme økonomisk vækst og udvikling, samtidig med at man sikrer, at man ikke overbelaster naturressourcerne. Denne tilgang mener, at ressource- og energiforbruget kan stabiliseres og gradvist reduceres gennem forbedringer i effektivitet og investeringer i grøn teknologi.

Green Growth anerkender behovet for teknologisk innovation og ser bæredygtighed som noget, der kan opnås ved at optimere eksisterende systemer og strukturer, for eksempel ved at gøre forsyningskæder mere effektive og dermed mindre ressourcekrævende. Eller ved at skifte fra fossil energi til grønne energikilder. Ambitionen er i store træk at fortsætte vores nuværende forbrug, men at gøre den bæredygtig. Kritikere peger især på to kritikpunkter 1) Også vedvarende energi indebærer et stort forbrug af begrænsede råstoffer (litium, sjældne jordarter mv) og 2) At effektiviseringer ofte har ført til øget forbrug af energi og ressourcer frem for lavere. Dette udfoldes i tekstafsnittet nedenfor.

Kilde: [Sustainable Consumption](#), 2016, Sylvia Lorek

Tekstuddrag: "Consumption Corridors – Living a Good Life within Sustainable Limits"

... det ufravigelige fokus på effektivitet vil ikke producere en egentlig reduktion i ressourceforbrug over tid. I mange tilfælde vil et øget fokus på effektivitet øge forbruget, som forhindrer miljømæssige fordele i at træde i kraft. Mere effektive fly vil føre til billigere flybilletter, som vil føre til flere fly i luften. Påbudte effektivitetsforbedringer af køleskabe i Europa gjorde det billigere i drift, hvilket førte til en tredobling af antal af køleskabe på markedet, som forudsigeligt nok førte til et øget elektricitetsforbrug. I andre tilfælde vil en øget effektivitet føre til et øget forbrug af andre varer, som vil have de samme negative effekter på miljøet. Forskere kalder denne dynamik for "the rebound effect" [på dansk, bagslagseffekter]. [...]

En række studier har vist, at disse "rebound effects" er vigtige i denne diskussion. Faktisk er de så betydelige, at de fordele, der er kommet af teknologisk udvikling, som har ført til større effektivitet, er blevet overdøvet af de negative konsekvenser i form af øget forbrug. [...] Effektivisering vil ikke fordre et godt liv, hvis ikke vi indfører nye former for økonomisk og social organisering som sænker vækst og gør det muligt at leve med mindre. Igen oversættelse!

Kilde: [Consumption Corridors – Living a Good Life within Sustainable Limits](#), s. 59-60

Er reduceret forbrug en løsning?

Denne tilgang kaldes også de-growth eller modvækst. Modvækst ser bæredygtigt forbrug som en nedskalering af produktion og forbrug. Denne tilgang betragter økonomisk vækst som uforenelig med bæredygtighed, da vækst fører til øget ressourceforbrug og energiforbrug, hvilket ikke er muligt i en verden med begrænsede ressourcer. Modvækst lægger vægt på at ændre forbrugsmønstre og udvikle de tiltag, der er nødvendige for at muliggøre en mere simpel mindre ressourceforbrugende og mere bæredygtig livsstil.

Kilde: [Sustainable Consumption, 2016, Sylvia Lorek](#)

Tekstuddrag: "A good life for all within planetary boundaries":

Baseret på vores resultater, kan to brede strategier muligvis hjælpe med at bevæge nationer i en mere sikker og retfærdig retning. Det første er at fokusere på at opnå tilstrækkelighed i ressourceforbruget. (...) ressourceforbrug kunne blive reduceret markant i mange velstående lande uden at det vil have en effekt på den sociale velstand, mens der samtidig kan opnås en mere retfærdig fordeling landene imellem. Et fokus på tilstrækkelighed vil indebære anerkendelse af, at overforbrug er en stor byrde for samfundet på baggrund af en række sociale og miljømæssige problemer. I handlingsøjemed vil det indebære at man bevæger sig ud over målet om vækst i BNP, hvorfra vi kan udvikle og omfavne nye målinger for samfundsmæssig udvikling. [egen oversættelse]

Kilde: [A good life for all within planetary boundaries. Nature Sustainability, 1 \(2\). pp. 88-95. ISSN 2398-9629 s. 6.](#)

Overstående perspektiver på bæredygtighed fremhæver hver især forskellige visioner for fremtiden. Vi vil nu fokusere på hvilke konkrete metoder der er til at ændre vores privatforbrug mod en bæredygtig adfærd.

Praktiske veje mod et bæredygtigt forbrug

De tre ovenstående er mere teoretiske tilgange til, hvordan vi kan opnå et bæredygtigt forbrug. I dette afsnit finder du tre mere konkrete tilgange til, hvordan vi i vores hverdag kan opnå et mere bæredygtigt forbrug.

Substitution (erstatning med mere miljøvenlige produkter): Denne strategi fokuserer på at erstatte skadelige materialer og produktionsmetoder med miljøvenlige alternativer. Det kan indebære forbud mod bestemte materialer og produktionsmetoder, påvirkning af forbrugernes valg gennem information og uddannelse, samt implementering af mærkningsordninger og energimærkning for at gøre det lettere at vælge bæredygtige produkter. For eksempel at udskifte mælk med plantedrik eller vælge elbil i stedet for fossilbil.

Omstilling (ændring af forbrug og vaner): Denne strategi fokuserer på at ændre forbruget på en måde, hvor ens vaner også tvinges til at ændre sig. For eksempel at gå fra privatbilisme til tog og cykel, eller holde op med at spise oksekød til fordel for kylling og svinekød. Hvis alle i Danmark erstattede 75% af det oksekød de spiste med kylling og svinekød ville udledningen per person falde med næsten 1 ton!¹⁰

Reduktion (lavere forbrug): En tredje strategi er at reducere forbruget kraftigt. Dette kan ske gennem indførelse af kvoter, forbud mod bestemte produkter, samt anvendelse af højere skatter og afgifter på miljøskadelige varer fx. en CO₂ afgift. Blandt andet på grund af de stigende energipriser i 2022 sænkede husholdninger i Danmark deres private elforbrug med 4.2% sammenlignet med 2019, som havde et sammenligneligt opvarmningsbehov.¹¹ Holdt alle danskere op med at flyve ville vores gennemsnitlige CO₂ aftryk per person falde med 0.5 ton CO₂e.¹²

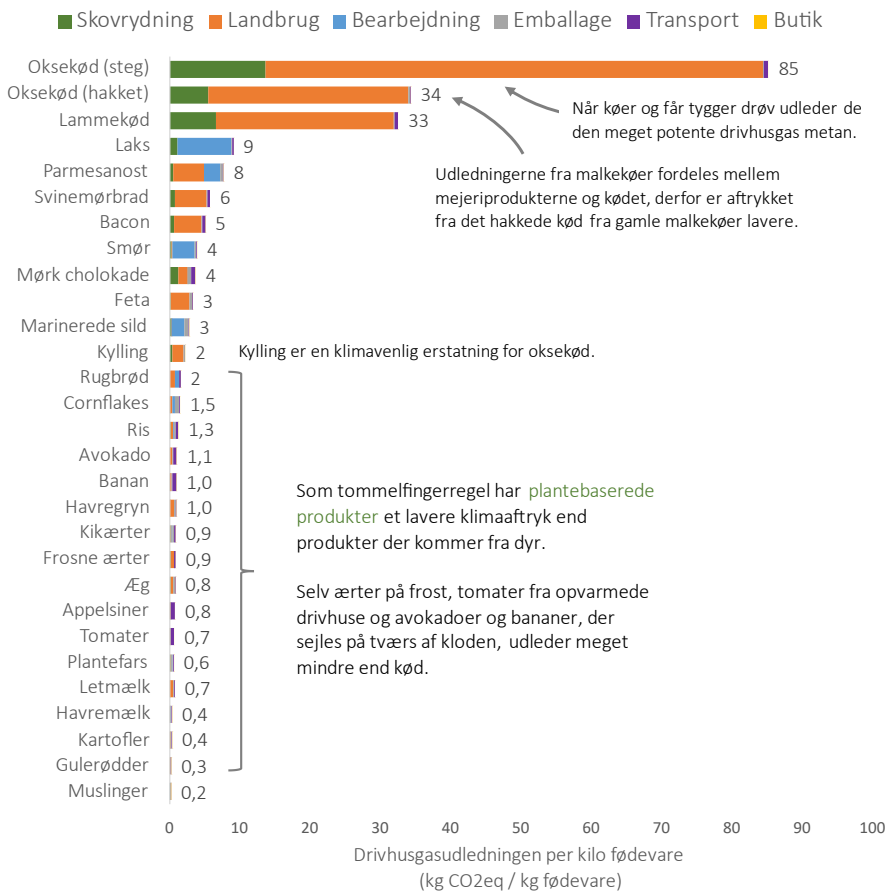
Kilde: Læs mere i (PDF) [Forbruk og det grønne skiftet - Kunnskapsoppsummeringer forbrukerpolitikk 2018 \(researchgate.net\)](#) og [ODA Open Digital Archive: Bærekraft: Vanskelige valg i hverdagen \(oslomet.no\)](#).

¹⁰ Baseret på tal fra CONCITOs rapport "Danmarks globale forbrugsudledninger" 2023

¹¹ <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/nyt/NytHtml?cid=46139>

¹² CO₂e eller CO₂ ækvivalenter bruges fordi flere andre gasser såsom metan og lattergas også har en drivhuseffekt. CO₂e er den samlede drivhusgas belastning fra alle drivhusgasser omregnet til antal kg/ton CO₂

Madens klimaaftryk

Figuren herover viser klimaaftrykket af forskellige madvarer pr kilo fødevarer. Den inkluderer udledninger fra skovrydning, landbrug, emballage, transport og butik. Figuren stammer fra materialesamlingen til Gøtøfte Klimaborgersamling.

DEL 3: Vores sociale liv og vaner har betydning for forbrug og omstilling

Nyere sociologisk forskning peger på, at den grønne omstilling næppe kan ske hurtigt og dybt nok, hvis den ikke forankres i de fleste menneskers hverdagsliv og livsstil.

I sociologien beskriver man, at vores forbrugsvalg formes af flere forskellige faktorer, herunder det materielle, de fælles normer, værdier og betydninger, vores kompetencer og forskellige former for regulering.

- **det materielle** dækker over faktorer som:
 - er det muligt at tage offentlig transport til arbejdet
 - har jeg råd til at købe tøj af høj kvalitet
- **kompetencer og viden**, handler om, hvad kan jeg finde ud af:
 - kender jeg vegetariske opskrifter godt nok til at lave dem i en travl hverdag?
 - kan jeg reparere tøj som er gået i stykker?
- **værdier, normer og betydninger**, er
 - hvad anses som et festligt måltid?
 - hvad er den gode ferie?
 - hvilket tøj vil man gerne vise sig i?
- **regulering** dækker over love og regler såsom forbud, påbud og afgifter på alle niveauer: EU, staten og regeringen og lokale myndigheder.

Derfor er ændringer af praksis ofte afhængige af ændringer i både materialer, kompetencer, betydninger og regulering. I Japan skruede staten i 2005 ned for aircondition på alle statslige arbejdspladser og promoverede samtidig en ny acceptabel dresscode med lettere og mindre formelt tøj. Der var altså en ændring af materialer (hvor koldt der var i rummet), mening (hvad der ses som passende jobpåkledning) og kompetencer (viden om hvad der er rart og passende tøj at have på), og hele den udvikling blev igangsat gennem en statslig regulering.

Kilde: "Elizabeth Shove: Social praksis og grøn omstilling" i "Grøn Samfundsteori – Tanker til en økologisk krisetid", Bente Halkier, 2024

Der er mange måder vores sociale liv spiller ind på vores forbrug, men vi vil fremhæve 3 måder at tænke over, hvordan det sociale liv har betydning for at skabe forandring:

Når fællesskaber driver forandring

Fællesskaber og arbejdspladser er steder, hvor det er muligt i et vist omfang at forandre både materialer, kompetencer og mening, og i nogle fællesskaber kan man udarbejde formelle regler, fx når en kolonihaveforening har nedskrevne regler for hvordan en hæk skal se ud og mulighed for at pålægge bøder til dem der overtræder reglerne. Selvfølgelig kan en sportshal ikke direkte bestemme, hvilke varer der er i de lokale supermarkeder eller hvad prisen på dem er, men den kan bestemme, hvad der serveres til stævner eller klubaftener.

I et firma med 700 ansatte i England blev der gennemført en "bæredygtig maduge", hvor kantinen skar 70% af det tilgængelige kød væk, erstattede rødt kød med hvidt kød og samtidig førte en informationskampagne med flyers som den herunder. Interviews med ansatte afslørede at flere oplevede, at de reducerede kødforbruget hjemme, handlede mere lokalt eller søgte mere information.

Kilde: Ross Taplin, Michael Volgger & Claudia Cozzio. (2022) [Quantifying spillover and halo effects: an illustration on tourists' consumption of sustainable and healthy food in hotels](#). Current Issues in Tourism 25:16, pages 2552-2556.

SUSTAINABLE FOOD WEEK

What sustainable food type are YOU?

Did you eat any meat today?

Yes

How much meat did you eat?

A little bit
(less than 50g)

some
(50g-100g)

A lot
(more than 100g)

Sustainable food novice
The impact of meat consumption on our environment might be new to you. Good news is, there is room for improvement. Your CO₂ today was 7.2kg ★★

Sustainable food newcomer
You like meat but you don't eat it excessively. Your CO₂ footprint today was 5.6kg ★★

Sustainable food improver
You have done well today. Reducing meat is a first step towards a sustainable diet. Your CO₂ today was 4.7kg ★★

Did you eat any fish?

Yes

Sustainable food adventurer
Good job! You know where to make the right cuts to lower your CO₂. Your CO₂ today was 3.9kg ★★★★★

Sustainable food expert
Well done! You are clearly an expert! Your CO₂ today was 3.8kg ★★★★★

Sustainable food champion
Congratulations! You understand the game! Your CO₂ today was less than 3kg ★★★★★

Are YOU a sustainable eater?

58% of your colleagues already eat sustainable foods or aim to increase their intake!

(based on the survey with employees at █████ between April and July)

Source: Numbers are based on a 2000kcal diet. Scarborough et al. (2014). Dietary greenhouse gas emissions of meat-eaters, fish-eaters, vegetarians and vegans in the UK. Climatic Change, 123(2), 179-192.

Social smitte – din nabo og kollega påvirker dig

Det er en grunderkendelse i sociologi, psykologi og mange andre videnskaber, at vi "smittes" med ideer fra hinanden. Tænk bare på en modebølge, eller på hvilke behov du fik, da alle de andre i folkeskoleklassen fik en gameboy. Denne effekt kan kaldes "social smitte" og udfoldes i en grøn omstillingskontekst i det nedenstående tekststykke:

Tekstuddrag: "Vi må se det for at gøre det: Din nabos solceller påvirker dig mere end du ved."

Hvad fik dig til at beslutte dig for at opsætte solceller? Var det en sober vurdering af investeringsafkastet? Ville du have lavere elregninger? Ønskede du at gøre din del for at bekæmpe klimaforandringerne?

Selvom disse årsager er almindelige, kan en anden faktor have været på spil: Dine naboer. Jo flere solceller du ser i dit nabolag, jo større er sandsynligheden for, at du selv får dem installeret. Det fungerer som en form for social tilladelse - at se solenergi i nærheden af dig legitimerer ideen. Når flere mennesker i samme område installerer solceller, skaber det en afsmittende effekt.

Der er en rig forskningslitteratur, der viser, at mennesker er sociale dyr og bekymrer sig om, hvad deres omgangskreds gør. I vores [forfatterens] nye forskning har vi udforsket denne naboeffekt i forbindelse med solcelleanlæg - og fundet ud af, at vi kan kvantificere den. Naboeffekten fører i gennemsnit til 15-20 ekstra solcelleanlæg pr. postnummer om året. Opskaleret betyder det, at ca. 18 % af de nye solcelleanlæg kommer fra naboeffekten.

Naboeffekten er reel og ganske indflydelsesrig. For politiske beslutningstagere og interessenter i branchen er spørgsmålet, hvordan man bruger den.

Kilde: "Seeing is believing your neighbours choice to go solar might have influenced you more than you think" – The Conversation, 2024

<https://theconversation.com/seeing-is-believing-your-neighbours-choice-to-go-solar-might-have-influenced-you-more-than-you-think-236586>

Kollektiv problemløsning

Når mennesker står overfor et problem, er vi som regel gode til at handle – i hvert fald på mindre skalaer. I Glumsø er borgere gået sammen om at etablere et fjernvarmeanlæg som de selv skal eje og drive.¹³ På tværs af Danmark findes der et utal af digelag, vejlag eller pumpelag som løser nogle helt lokale og konkrete problemer for en lille gruppe mennesker. Nogle gange drejer det sig kun om problemet (vand i haverne), men initiativerne kan også have værdimæssige drivkræfter bag sig, som i Glumsø, hvor det lokale fjernvarmeanlæg både skal løse økonomiske udfordringer og være miljømæssigt forsvarligt. I den følgende tekstbid er der fokus på de grønne praksisfællesskaber, men praksisfællesskaber, der ikke har grøn omstilling som et hovedmål, kan også have effekt på klimaaftrykket.

Tekstuddrag: "Omstilling på vippen En hvidbog om forbrug, adfærd og folkelig deltagelse i grøn omstilling."

Civilsamfundet er hjemsted for det, sociologer kalder grønne praksisfællesskaber. Eksempler på sådanne praksisfællesskaber er fælleshaver og fødevarerfællesskaber i byerne; foreninger, der arbejder med lokal naturbevarelse eller genopretning til gavn for dem selv og deres medborgere; eller lokalsamfund, der slutter sig sammen om implementering og drift af grøn infrastruktur som f.eks. vindmøller eller solcelleanlæg.

Fælles for denne type civile indsatser og grupper er, at de udøver omstilling i praksis snarere end at appellere til og søge at påvirke politiske og økonomiske beslutningstagere direkte.

Praksisfællesskaber er interessante og særprægede af en række årsager:

- De appellerer typisk bredere og til andre målgrupper end dem, som er villige til at slutte sig til en social bevægelse som aktivister.
- De bidrager direkte til den grønne omstilling netop i kraft af de praksisser, de engagerer sig i, snarere end at være afhængige af, at deres aktiviteter lykkes med at påvirke politiske eller økonomiske beslutningstagere.
- De kan virke som lokale, grønne praksisfællesskaber spydspidser ('first movers'), der understøtter bredere norm-, værdi- og kulturforandringer, der kan brede sig gennem sociale netværk.

Kilde: "[Omstilling på vippen En hvidbog om forbrug, adfærd og folkelig deltagelse i grøn omstilling.](#)", CONCITO 2022

¹³ <https://glumsoefjernvarme.dk/om-os/>

Videoer, podcast, TV og mere læsemateriale

Videoer

7,5 minut – DR Explainer – Hvornår er det for sent at redde klimaet?

https://www.dr.dk/drtv/episode/explainer_-_hvornaar-er-det-for-sent-at-redde-klimaet_271993 En forklarende video om "tipping points" i naturlige

systemer i verden. Steder som kan opleve at nå udover et punkt, hvor de ikke kan vende tilbage til den tilstand de er i lige nu fx. Grønlands Iskappe.

Hvis du vil høre mere om tipping points kan du se denne video med Johan Rockström, en af hovedforfatterne bag de første artikler om planetære grænser – på engelsk. https://www.youtube.com/watch?v=8Sl28fkrozE&ab_channel=TED

TV

30 minutter per afsnit - NRK Min klimakamp

https://www.dr.dk/drtv/episode/min-klimakamp_55921

Live Nelvik er storforbruger på mange parametre, men eftersom hun gerne vil være med til at forbedre miljøet her i verden, så hun starter sit helt eget projekt. Hun lægger ud med at se på, hvor miljøskadelig hun egentlig selv er - og resultatet ryster hende en del. Hun måler sit CO₂-udslip, og der er en meget lang vej at gå, hvis hun vil kunne kalde sig selv miljøvenlig. Nordvision fra Norge.

Kan anbefale afsnit 1 hvor udfordringen kortlægges og afsnit 5 hvor Line ser hvor langt hun kan nå i at sænke sit eget forbrug.

Inspirationsbesøg i Vejle Kommune

8. oktober kl 17-20 kan I besøge Refashion Vejle som arbejder for at nedsætte tøjforbrug på tværs af kommunen.

Podcast

Podcasten Klimakrøller – Københavns Universitet.

Forskningspodcasten 'Klimakrøller' er produceret i et samarbejde mellem Sustainability Science Centre på Københavns Universitet og GRØN – Fonden for Bæredygtig Udvikling. Podcastværterne er studerende fra Københavns Universitet, Aalborg Universitet og Danmarks Tekniske Universitet.

Afsnittene varer mellem 5 og 50 minutter og er målrettet unge, men kan høres af alle. [Lyt til podcasten 'Klimakrøller' \(ku.dk\)](#)

Rapporter

Omstilling på vippen: En hvidbog om forbrug, adfærd og folkelig deltagelse i grøn omstilling, CONCITO 2022

Hvidbogen er udarbejdet i et samarbejde mellem DeltagerDanmark, CONCITO og forskere fra Københavns Universitet. I hvidbogen bliver der bl.a. anbefalet en halvering af de forbrugsbaserede udledninger frem mod 2023 (s. 3) og behovet for at skabe forandring i kollektive fællesskaber er beskrevet (s. 46 og frem). Du finder hovedpointerne i hvidbogen i en opsummering på side 4 og 5.

[Læs hvidbog 'Omstilling på vippen: En hvidbog om forbrug, adfærd og folkelig deltagelse i grøn omstilling' \(concito.dk\)](#)

Fremme af bæredygtige livsstile i en klimakrise, CONCITO

Rapporten om bæredygtige livsstile er udarbejdet af CONCITO i samarbejde med Hot or Cool Institute. Det er en bearbejdet oversættelse af en større international rapport fra Hot or Cool Institute og UNEP om samme emne. Rapporten indeholder tre hovedpointer: 1. Der er behov for at reducere klimabelastende forbrugsmønstre, 2. Dette kræver både individuelle og samfundsmæssige forandringer og 3. Nye opfattelser af et godt og klimavenligt liv skal hjælpes frem af ny infrastruktur, politiske tiltag og services.

[Læs rapporten 'Fremme af bæredygtige livsstile i en klimakrise' \(concito.dk\)](#)

Klimavenlig mad og forbrugeradfærd, Klimarådet 2021

Rapporten om klimavenlig mad og forbrugeradfærd er udgivet af Klimarådet, der blandt andet peger på behovet for at reducere danskernes uforholdsmæssigt store indtag af animalske fødevarer, bl.a. gennem mere fokus på de officielle kostråd, omstilling af offentlige kantiner og klimamærkning af fødevarer. Klimarådets samlede anbefalinger er opsummeret i tabellen på s. 8.

[Læs rapporten 'Klimavenlig mad og forbrugeradfærd' \(klimaraadet.dk\)](#)

Changing our ways? Behaviour change and the climate crisis. The Cambridge Sustainability Commission on Scaling Behaviour Change.

En sammenfatning af de seks hovedpointer fra en større international rapport om bæredygtige adfærdsforandringer, som er udarbejdet af The Cambridge Sustainability Commission. Blandt pointerne er blandt andet, at individuelle adfærdsændringer og større samfundsforandringer går hånd i hånd.

[Læs 'Changing our ways? Behaviour change and the climate crisis' \(pdf\)](#)

Liste over begreber

Brug gerne denne liste af begreber på samlingerne, så du har en oversigt over mange af de vigtigste ord og udtryk.

Begreb	Definition
Borgersamling	Metode til at involvere borgere i samtaler om store beslutninger, der påvirker samfundet, fx klimaforandringer og bæredygtighed.
Brundtlandrapporten 1987	FN-rapport, der definerede bæredygtig udvikling som at imødekomme nutidens behov uden at kompromittere fremtidige generationers evne til at opfylde deres behov.
Bæredygtigt forbrug	Forbrug, der opfylder behovene hos nuværende generationer uden at skade miljøet eller reducere fremtidige generationers muligheder for at forbruge.
Bæredygtighed	Evnen til at opretholde balancen mellem menneskelige aktiviteter og miljømæssige, sociale og økonomiske systemer over tid.
Bæredygtige grænser/ sustainable limits	De økologiske og miljømæssige grænser, som skal overholdes for at sikre, at naturressourcer fornyes og ikke udtømmes.
Cirkulær økonomi	Økonomisk model, hvor produkter, materialer og ressourcer genbruges, repareres og recirkuleres for at minimere affald og ressourceforbrug.
CO ₂ e / CO ₂ ækvivalent	Fordi flere andre gasser såsom metan og lattergas også har en drivhuseffekt regner man ofte i CO ₂ -ækvivalenter, der omregner effekten så den svarer til effekten fra en vis mængde CO ₂ .
CONCITO	Danmarks grønne tænketank, der arbejder for at fremme bæredygtig omstilling gennem forskning, politik og debat.
Klimaaftryk	Den samlede mængde drivhusgasemissioner, som en persons eller en virksomheds aktiviteter producerer, målt i CO ₂ -ækvivalenter.
Omstilling	Ændring af forbrugsmønstre til anderledes forbrug der påvirker ens vaner og hverdag.
Parisaftalen	International klimaaftale fra 2015, hvor lande forpligter sig til at begrænse den globale opvarmning til under 2°C og tilstræbe 1,5°C.
Planetære grænser / planetary boundaries	Ni videnskabeligt definerede grænser for menneskelige aktiviteter, som ikke bør overskrides for at bevare jordens stabilitet og livsgrundlag.
Samskabt klimahandling	Når borgere, virksomheder og myndigheder samarbejder om at skabe og implementere klimavenlige løsninger og handlinger.
Modvækst	En tilgang, der fortaler for de-growth og ser økonomisk vækst som uforenelig med bæredygtighed, og fokuserer på nedskalering af produktion og forbrug.
Substitution	Erstatning af eksisterende produkter med mere miljøvenlige og bæredygtige alternativer.
Green-growth	En tilgang der søger at balancere økonomisk vækst med miljømæssige hensyn gennem teknologiske fremskridt og effektiviseringer.
Rebound-effect eller på dansk bagslag	Når gevinsterne ved energieffektivisering eller miljøvenlige tiltag modvirkes af øget forbrug eller anvendelse af de samme ressourcer.
Reduktion	Lavere forbrug af ressourcer og energi som et led i at mindske miljøpåvirkningen og fremme bæredygtighed.

**WE DO
DEMOCRACY**

